

УДК 378.011.3-051:78]:[37.091.33-027.22:001

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.29.306167>

Наталія Дем'янюк, м. Полтава

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8292-6461>

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто питання організації науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва; схарактеризовано основні напрями і форми роботи; визначено змістовий складник курсу «Методологія та організація наукових досліджень» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, загальні та фахові компетентності, що формуються в процесі його вивчення. Проаналізовано результати організації науково-дослідницької діяльності студентів і магістрантів на кафедрі музики імені Григорія Левченка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність; організація; дослідження; учитель музичного мистецтва; магістранти; компетентності.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування національної системи освіти, інтеграції в європейський освітній простір, реалізації основних настанов Закону України «Про вищу освіту», «Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті», Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років, Концепції розвитку педагогічної освіти тощо залишаються актуальними проблеми підвищення якості підготовки вчителя нового покоління. У 65 статті XI розділу Закону України «Про вищу освіту» (№ 2145-VIII від 05.09.2017 р.) наголошується на тому, що наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти провадиться відповідно до законодавства про освітню, наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність. Проведення наукової і науково-технічної діяльності університетами, академіями, інститутами є обов'язковим. Її основною метою встановлено здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок (Закон України «Про вищу освіту», 2017).

Серед суб'єктів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності поряд із науковими, науково-педагогічними працівниками, працівниками підприємств, які провадять її спільно із закладами вищої освіти, визначаються здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів. Їх залучення до цієї діяльності сприятиме вирішенню її основних завдань: 1) одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів; 2) застосування нових наукових, науково-технічних знань під час підготовки фахівців із вищою освітою; 3) формування сучасного наукового кадрового потенціалу, здатного забезпечити розробку та впровадження інноваційних наукових розробок (*Закон України «Про вищу освіту»*, 2017).

Науково-дослідна діяльність є одним із важливих складників професійної підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), що дозволить їм у майбутньому на високому професійному рівні здійснювати освітню діяльність, науково-дослідницьку роботу, орієнтуватися в науково-інформаційному просторі, творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемам організації науково-дослідної роботи студентів закладів вищої освіти присвячені дослідження Г. Артемчук (2000), П. Кочерган (2000), В. Курило (2000), Н. Кушнарєнко (2003), О. Семенов (2002), В. Шейка (2003), В. Черкасова (2017). Теоретичні основи та наукові підходи до визначення сутності науково-дослідницької діяльності розглянуто у працях Н. Дем'янка (2023), О. Повідайчик (2017), М. Повідайчика (2017), Г. Пономарьова (2010), Є. Райхмана (2015), О. Ребрової (2011). Методику підготовки, організації, виконання, оформлення та захисту результатів науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти висвітлено в публікаціях О. Безлюдного (2000), М. Демчинської (2011), Л. Ковальова (2000), Ю. Краснобокого (2000), І. Литвиненко (2017), В. Мірутенка (2011), Л. Мороз (2017), І. Мороз (2006), К. Потапенко (2004), Д. Прасола (2017), Л. Симочко (2011), М. Соловей (2004), Є. Спіцина (2004), І. Чугуєвої (2017), З. Шалік (2004).

Мета статті – розкрити особливості організації науково-дослідницької діяльності здобувачів першого (бакалаврського) та

другого (магістерського) рівнів вищої освіти зі спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Методи дослідження. З метою визначення теоретичних основ і методичних підходів до організації науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти застосовувались загальнонаукові методи (системно-структурний аналіз, порівняльний аналіз, класифікація, систематизація); вивчення практичного педагогічного досвіду роботи кафедри музики як структурного підрозділу ЗВО задля його узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Організація науково-дослідницької діяльності здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти зі спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) є невід'ємним складником професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва на кафедрі музики імені Григорія Левченка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Вона підпорядковується загальній науковій темі кафедри – «Конвергентність формальної та неформальної освіти вчителів музичного мистецтва у вищих педагогічних навчальних закладах» (державний реєстраційний № 0117U003232, керівник – професор Н. В. Сулаєва). Науково-дослідницька діяльність студентів і магістрантів здійснюється в декількох напрямках:

- науково-дослідницька робота, яка безпосередньо пов'язана з освітнім процесом і передбачена освітньо-професійними програмами, навчальними планами як обов'язковий компонент;
- науково-дослідницька діяльність, яка здійснюється поза освітнім процесом у роботі студентських проблемних груп, наукових гуртків, лабораторій, під час навчальної та виробничої практик, фольклорно-етнографічних пошуків тощо;
- участь у науково-організаційних заходах, конференціях, семінарах, круглих столах, конкурсах тощо.

В освітньому процесі науково-дослідна діяльність здобувачів реалізується в різних формах навчальної роботи. До неї належать: підготовка повідомлень, рефератів із конкретних тем при вивченні обов'язкових і вибіркового дисциплін освітньої програми; виконання практичних, лабораторних і самостійних завдань проблемно-пошукового характеру; проведення науково-педагогічних досліджень під час практичної підготовки; виконання і захист курсових робіт та кваліфікаційних магістерських досліджень тощо.

Підготовці до успішного здійснення науково-дослідницької роботи сприяє вивчення програмних освітніх компонентів: вибіркового «Основи наукових досліджень у мистецькій педагогіці» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та обов'язкового «Методологія та організація наукових досліджень» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Приміром, метою курсу «Методологія та організація наукових досліджень» є надання магістрантам необхідного обсягу знань у галузі наукових досліджень, підготовка їх до самостійного виконання наукової роботи, ознайомлення з методикою підготовки повідомлень, доповідей, наукових статей, кваліфікаційних робіт. Його змістовими компонентами є: організація науково-дослідної роботи в Україні, правові механізми регулювання наукової діяльності, наукова діяльність вищих навчальних закладів, науково-організаційні заходи; сутність, соціальні функції та методологія науки, класифікація наук, ключові поняття науки; методологія наукового дослідження, мета і функції, головні методологічні категорії, загальнонаукова й філософська методологія; методи та техніка наукових досліджень; класифікація методів наукового пізнання; інформаційне забезпечення наукової роботи, джерела наукової інформації, їх класифікація та використання в науково-дослідній роботі, методика та напрями пошуку інформаційних джерел, оформлення бібліографічного опису; основні вимоги до змісту та структури наукової роботи; організація та проведення наукового дослідження, вибір теми, актуальність проблеми, мета, гіпотеза, об'єкт, предмет, мета дослідження, завдання, визначення методології та вибір методів наукового дослідження; оформлення результатів наукових досліджень, робота над написанням наукових статей, доповідей і повідомлень; методика підготовки і виконання кваліфікаційних робіт, загальні вимоги до їх змісту, структури, обсягу та оформлення тощо.

У результаті вивчення курсу «Методологія та організація наукових досліджень» у магістрантів формуються загальні компетентності: здатність володіти практичними способами пошуку, аналізу й обробки наукової та професійної інформації, формувати ресурсно-інформаційні бази для здійснення практичної роботи в різних сферах професійної діяльності; здатність до гнучкого способу мислення, який дає можливість зрозуміти й

розв'язати проблеми та завдання професійної діяльності; здатність здійснювати освітню й науково-дослідницьку діяльність на основі гуманістичного світогляду та розуміння суті педагогічних явищ і процесів, критично аналізувати й оцінювати сучасні педагогічні та мистецькі явища, генерувати нові ідеї під час вирішення практичних завдань, комплексних та інноваційних проблем. З-поміж фахових компетентностей варто назвати такі: здатність володіти системою педагогічних категорій з метою вирішення дослідницьких і практичних завдань, вільно оперувати категоріально-понятійним апаратом педагогіки та психології загальної середньої та позашкільної освіти, методами педагогічних досліджень, здійснювати актуальне наукове дослідження з проблем загальної музичної (мистецької) освіти; здатність до реалізації провідних положень теорії та методики мистецької освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти; спроможність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності в організаціях, які опікуються проблемами загальної музичної (мистецької) освіти; здатність втілювати науково-теоретичні основи організації, реалізації та контролю загальної музичної (мистецької) освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Основними формами навчальної роботи з курсів «Основи наукових досліджень у мистецькій педагогіці» та «Методологія та організація наукових досліджень» є лекційні та практичні заняття, під час яких застосовуються різноманітні методи навчання (словесні, наочні, практичні, особистісно-орієнтовані, інтеграційні, інформаційно-комунікаційні, дистанційні, креативні тощо). Засобами діагностики результатів навчання є усне опитування, експрес-опитування, перевірка виконання практичних завдань і самостійної роботи, тестування тощо. Засвоєння навчального матеріалу сприяє успішній підготовці здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької діяльності, виконання та захисту передбачених нормативними документами курсових і кваліфікаційних робіт.

Тематика курсових і магістерських досліджень підпорядкована загальнокафедральній науковій темі, вільно обирається здобувачем відповідно до навчальної дисципліни та його наукових інтересів. Приміром, курсові роботи з дисципліни «Методика викладання музичного мистецтва та інтегрованого курсу “Мистецтво”» виконуються, зокрема, з таких тем: «Формування ключових

компетентностей учнів на уроках музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво», «Використання прийомів музикотерапії на уроках музичного мистецтва в закладі загальної середньої освіти», «Навчання гри на сучасних дитячих музичних інструментах на уроках мистецтва в початковій школі», «Неформальна музична освіта учнів закладу загальної середньої освіти у вокальній студії».

Тематика магістерських кваліфікаційних досліджень охоплює більш широке коло педагогічних, мистецтвознавчих, культурологічних проблем, приміром: «Розвиток музичних здібностей учнів ЗЗСО в процесі неформальної освіти в мистецьких колективах», «Інноваційні технології на уроках мистецтва в Новій українській школі», «Організація та діяльність дитячого хорового колективу в ЗЗСО в умовах воєнного часу», «Інструментально-виконавська підготовка учнів мистецьких шкіл у класі фортепіано», «Естетичне виховання учнів у процесі вивчення хорової спадщини українських композиторів».

Тематика багатьох кваліфікаційних досліджень охоплює регіональний аспект, з-поміж останніх можна назвати роботи на теми: «Формування родинної ідентичності учнів ЗЗСО засобами народного мистецтва (на матеріалі Полтавського регіону)», «Використання творчої спадщини композиторів Полтавщини в початковій мистецькій освіті», «Упровадження творчої спадщини В. М. Верховинця в неформальну мистецьку освіту», «Психологічна адаптація внутрішньо переміщених дітей дошкільного віку до Полтавського регіону засобами музичної ритміки», «Використання сучасних методик викладання музичного мистецтва в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (на матеріалі роботи благодійної організації «Зернятко» м. Полтави)», «Екологокультурологічні засади творчої спадщини В. О. Щепотьєва», «Вокально-хорова підготовка школярів у позакласній музично-виховній роботі на матеріалі пісенного фольклору Полтавщини».

Науково-дослідницька робота студентів і магістрантів у проблемних групах здійснюється під керівництвом досвідчених викладачів кафедри, зокрема з таких напрямів: неформальна мистецька освіта; конвергентність формальної та неформальної освіти вчителів музичного мистецтва; формування професійних компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва; естетичний розвиток особистості засобами української національної

культури; формування національної культури майбутнього вчителя засобами народного мистецтва; виховання музичної культури майбутнього вчителя засобами хорового співу тощо.

Основними формами науково-дослідницької роботи майбутніх учителів музичного мистецтва у проблемних групах є: визначення кола наукових інтересів і вибір теми наукового дослідження студентів; засвоєння правил роботи з інформаційними джерелами; пошук, опрацювання та презентація літератури з обраної теми; підготовка рефератів, статей, матеріалів, тез, доповідей; фольклорно-етнографічна пошукова діяльність тощо.

Результатами роботи студентів і магістрантів у проблемних групах є:

1) опублікування статей у збірниках студентських наукових праць факультету педагогічної і мистецької освіти «Формування сучасного освітнього середовища: теорія і практика» та збірниках матеріалів всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій (35-50 публікацій за один навчальний рік), приміром: А. Пиляй «Упровадження інформаційних технологій у роботу вчителя музичного мистецтва» (Полтава, 2023); С. Козін «Національно-патріотичне виховання дітей і молоді засобами українського музичного фольклору» (Полтава, 2023); Г. Клімова «Використання інструментальних творів українських композиторів у процесі викладання уроку мистецтва в новій українській школі» (Умань, 2023).

2) підготовка презентацій, повідомлень, доповідей на конференції різного рівня і тематики тощо. Впродовж навчального року відбувається в середньому 60-80 виступів студентів на пленарних і секційних засіданнях численних всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій, приміром: VI Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Мистецький освітній простір у контексті реалізації сучасної парадигми освіти» (29 квітня 2024 р., м. Кропивницький); X Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Мистецька освіта в контексті євроінтеграційних процесів» (16 березня, 2023 р., м. Умань), Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Мистецько-педагогічна діяльність Григорія Левченка» (28-29 вересня, 2023 р., м. Полтава). Доповіді відрізняються різноманітною тематикою, ґрунтовним науковим підходом і прикладним характером, як-от: «Формування національно-

культурної ідентичності школярів – основа освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти України», «Музикотерапія як засіб корекції дітей з особливими освітніми потребами», «Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до звукорежисерської роботи», «Використання вокальних творів на вірші Тараса Шевченка в неформальній мистецькій освіті майбутніх учителів», «Українська естрадна музика у виховній роботі дитячих закладів оздоровлення та відпочинку» тощо.

3) участь у конкурсах студентських наукових робіт (кафедральних, факультетських, обласних і всеукраїнських). Так, переможцями Всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт були І. Рера «Історія становлення православної духовної музики в Україні» (2009), Є. Газданова «Використання методів музикотерапії у навчально-виховному процесі початкової школи» (2011), В. Корень «Шляхи актуалізації педагогічного потенціалу колискової пісні в умовах відділення інтенсивної терапії недоношених немовлят» (2013), Я. Вишегородська, К. Ткаченко «Творча спадщина С. А. Шевченка у фортепіанній підготовці учнів мистецьких шкіл» (2021).

Корисний науково-дослідницький досвід студенти здобувають у тісній співпраці з науковими керівниками, у результаті якої публікуються спільні праці: навчальні посібники – Сулаєва Н. В., Супрунова Л. А. «Аксіологічні орієнтири мистецько-педагогічної діяльності Григорія Левченка»; Дем'янюк Н. Ю., Гончаренко А. Ю. «Періоди становлення вітчизняного хорового мистецтва (IX-XVII ст.)»; Ірклієнко В. С., Северин С. М. «Становлення спеціальної музичної освіти в Полтаві»; матеріали конференцій – Ірклієнко В. С., Март'янюк М. О. «Особливості застосування мультимедійних технологій у процесі музичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти» (Анкара, Туреччина); Ремезова Н. М., Бондаренко М. В. «Інноваційні технології навчання на уроках музичного мистецтва» (Афіни, Греція); Ремезова Н. М., Яковлев В. П., Дорошенко В. М. «Ігрові технології музичного розвитку дітей дошкільного віку» (Чехія).

Висновки. Отже, організація науково-дослідницької діяльності є важливою складовою професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти зі спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво). Підготовка до неї є результативною та здійснюється в

декількох напрямках: в освітньому процесі через вивчення дисциплін, передбачених освітніми програмами та навчальними планами («Основи наукових досліджень у мистецькій педагогіці», «Методологія та організація наукових досліджень»), метою яких є надання здобувачам вищої освіти необхідного обсягу знань у галузі наукових досліджень і підготовка до самостійного їх виконання), а також захист передбачених нормативними документами курсових і кваліфікаційних робіт; у діяльності проблемних груп і наукових гуртків, де студенти отримують цінний досвід і здобувають практичні науково-дослідницькі навички, результатом чого є виконання конкурсних наукових робіт, опублікування статей, тез, матеріалів, підготовка доповідей, повідомлень, рефератів тощо; під час участі в різноманітних науково-організаційних заходах, науково-практичних конференціях, семінарах, де відбувається апробація результатів досліджень.

Перспективними напрямками вивчення порушеної наукової проблеми є експериментальна розробка шляхів підвищення ефективності науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Список використаної літератури

- Артемчук, Г. І., Курило, В. М., Кочерган, П. М. (2000). *Методика організації науково-дослідної роботи*: навч. посіб. Київ: Форум.
- Безлюдний, О. І., Ковальов, Л. Є. Краснобокий, Ю. М. (2000). *Магістерська робота у педагогічному вузі*: посіб. для студентів-магістрантів. Київ: Науковий світ.
- Дем'янюк, Н. (2023). Підготовка магістрантів до науково-дослідницької діяльності. В кн. *Progressive research in the modern world: proceedings of the 5th International scientific and practical conference* (pp. 21-27). Boston, USA: BoScience Publisher.
- Мірутенко, В. В., Демчинська, М. І., Симочко Л. Ю. (2011). *Науково-дослідна робота студентів*: методичний посібник до виконання практичних робіт з курсу. Ужгород.
- Мороз, І. В. (2006). *Магістерська робота у педагогічному вузі. Методика написання, правила оформлення і порядок захисту*. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ.
- Мороз, Л. І., Мороз, І. В., Литвиненко, І. С., Прасол, Д. В., Чугуєва, І. Є. (2017). *Науково-дослідна робота студентів у вищих навчальних закладах*: навчально-методичний посібник. Миколаїв: Арнекс.
- Повідайчик, О. С., Повідайчик, М. М. (2017). Основні підходи до науково-дослідницької роботи студентів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*, 1 (40), 216-218.
- Пономарьова, Г. Ф. (2010). Науково-дослідна робота студентів у ВНЗ як складова їх професійної підготовки. *Наукові записки кафедри педагогіки*, 24, 138-144.
- Про вищу освіту*: закон України від 05.09.2017 р. Взято з https://web.znu.edu.ua/psychologicalservice/docs/normatyvni_dokumenty/zakon-ukraini-pro-vischu-osvitu.pdf
- Райхман, Є. (2015). Науково-дослідна робота майбутніх магістрів педагогічної освіти як педагогічний феномен. *Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*, 1 (9), 164-170.

- Реброва, О. Є. (2011). *Методологія і методи досліджень педагогіки мистецтва*: навч.-метод. посібник. ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Одеса.
- Семенов, О. М. (2002). *Організація науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів педагогічних університетів*. Київ; Глухів: РВВ ГДПУ.
- Соловей, М. І., Спіцин, Є. С., Потапенко, К. К., Шалік, З. М. (2004). *Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень студентами вищих навчальних закладів*. Київ: Ленвіт.
- Черкасов, В. Ф. (2017). *Основи наукових досліджень у музично-освітній галузі*: підручник. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка; Харків: ФОРМ Озеров.
- Шейко, В. М., Кушнарченко, Н. М. (2003). *Організація та методика науково-дослідницької діяльності*: підручник. 3-тє вид., стер. Київ: Знання-Прес.

Nataliia Demianko

ORGANIZATION OF THE SCIENTIFIC AND RESEARCH ACTIVITIES OF FUTURE MUSIC TEACHERS

The article deals with the issue of the organization of scientific research activities of future music teachers – graduates of the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education majoring in the specialty 014.13 Secondary education (Musical art). Regulatory industry documents, in particular, the Law of Ukraine "On Higher Education," which regulates the scientific and research activities of higher education institutions and the organization of student scientific research, have been identified. The main directions of scientific and research work of higher education applicants are characterized. They are the following: study of mandatory components of the educational program preparing for scientific and research work, scientific research in problem groups and scientific circles, and participation in scientific and organizational events, conferences, seminars, round tables, and competitions. Forms of educational work are disclosed (preparation of reports, and essays on specific topics when studying mandatory and optional disciplines of the educational program; performance of practical, laboratory, and independent tasks of a problem-research nature; conducting scientific and pedagogical research during practical training; performance and defense of coursework and qualifying master's studies). The content component of the course "Methodology and Organization of scientific research" for applicants of the second (master's) level of higher education, general and professional competencies formed in the process of its study have been determined. The results of the organization of research activities of students and master's students at the Hryhoriy Levchenko Department of Music of PNPU have been analyzed. The topic of course and master's studies is subordinate to the general departmental scientific topic, includes a regional aspect, and is freely chosen by the applicant in accordance with the academic discipline and the scope of their scientific interests. The scientific and research work of students and master's students in problem groups is carried out under the guidance of experienced teachers, and it is aimed at preparing scientific publications, reports, and reports for participation in scientific events and approbation of research results. Prospective directions for further research are the study of ways to increase the effectiveness of the scientific research work of the future music teacher.

Keywords: *research activity; organization; research; students; master's students; competencies.*

References

- Artemchuk, H. I., Kurylo, V. M., & Kocherhan, P. M. (2000). *Metodyka orhanizatsii naukovodoslidnoi roboty [Methods of organization of research work]*: navch. posib. Kyiv: Forum [in Ukrainian].
- Bezliudnyi, O. I., Kovalov, L. Ye., & Krasnobokyi, Yu. M. (2000). *Mahisterska robota u pedahohichnomu vuzi [Master's thesis in a pedagogical university]*: posib. dlia studentiv-mahistrantiv. Kyiv: Naukovyi svit [in Ukrainian].
- Cherkasov, V. F. (2017). *Osnovy naukovykh doslidzhen u muzychno-osvitnii haluzi [Basics of*

- scientific research in the musical and educational field*]: pidruchnyk. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka; Kharkiv: FOP Ozerov [in Ukrainian].
- Demianko, N. (2023). Pidhotovka mahistrantiv do naukovo-doslidnytskoi diialnosti [Preparation of master's students for scientific and research activities]. In *Progressive research in the modern world: proceedings of the 5th International scientific and practical conference* (pp. 21-27). Boston, USA: BoScience Publisher [in Ukrainian].
- Mirutenko, V. V., Demchynska, M. I., & Symochko, L. Yu. (2011). *Naukovo-doslidna robota studentiv [Research work of students]: metodychni posibnyk do vykonannya praktychnykh robot z kursu*. Uzhhorod [in Ukrainian].
- Moroz, I. V. (2006). *Mahisterska robota u pedahohichnomu vuzi. Metodyka napysannia, pravyla oformlennia i poriadok zakhystu [Master's thesis in a pedagogical university. Writing method, registration rules and protection procedure]*. Natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni M. P. Drahomanova. Kyiv [in Ukrainian].
- Moroz, L. I., Moroz, I. V., Lytvynenko, I. S., Prasol, D. V., & Chuhuieva, I. Ye. (2017). *Naukovo-doslidna robota studentiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Research work of students in higher educational institutions]: navchalno-metodychni posibnyk*. Mykolaiv: Arneks [in Ukrainian].
- Ponomarova, H. F. (2010). Naukovo-doslidna robota studentiv u VNZ yak skladova yikh profesiinoi pidhotovky [Research work of students at universities as a component of their professional training]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky [Scientific notes of the department of pedagogy]*, 24, 138-144 [in Ukrainian].
- Povidaichyk, O. S., & Povidaichyk, M. M. (2017). Osnovni pidkhody do naukovo-doslidnytskoi roboty studentiv [Basic approaches to scientific research work of students]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Pedahohika. Sotsialna robota [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Pedagogy. Social work]*, 1 (40), 216-218 [in Ukrainian].
- Pro vyshchu osvitu [About higher education]: zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r.* Retrieved from https://web.znu.edu.ua/psychologicalservice/docs/normatyvni_dokumenty/zakon-ukraini-pro-vischu-osvitu.pdf [in Ukrainian].
- Raikhman, Ye. (2015). Naukovo-doslidna robota maibutnykh mahistriv pedahohichnoi osvity yak pedahohichniy fenomen [Research work of future masters of pedagogical education as a pedagogical phenomenon]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu im. A. Nobelia. Pedahohika i psykhohihiia. Pedahohichni nauky [Bulletin of the Dnipropetrovsk University named after A. Nobel. Pedagogy and psychology. Pedagogical sciences]*, 1 (9), 164-170 [in Ukrainian].
- Rebrova, O. Ye. (2011). *Metodolohiia i metody doslidzhen pedahohiky mystetstva [Methodology and research methods of art pedagogy]: navch.-metod. posibnyk*. PNPU im. K. D. Ushynskoho. Odesa [in Ukrainian].
- Semenoh, O. M. (2002). *Orhanizatsiia naukovo-doslidnoi roboty studentiv filolohichnykh fakultetiv pedahohichnykh universytetiv [Organization of research work of students of philological faculties of pedagogical universities]*. Kyiv: Hlukhiv: RVV HDPU [in Ukrainian].
- Sheiko, V. M., & Kushnarenko, N. M. (2003). *Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnytskoi diialnosti [Organization and methodology of scientific research activity]: pidruchnyk. 3-tie vyd., ster.* Kyiv: Znannia-Pres [in Ukrainian].
- Solovei, M. I., Spitsyn, Ye. S., Potapenko, K. K., & Shalik, Z. M. (2004). *Orhanizatsiia ta metodyka provedennia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen studentamy vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Organization and methodology of conducting scientific and pedagogical research by students of higher educational institutions]*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].

Одержано 22.03.2024 р.